

LATIN AMERICAN INTERNATIONAL
CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES AND
HUMANITIES -V

SEPTEMBER 1-3, 2023
ANKARA, TÜRKİYE

PROCEEDINGS BOOK

EDITED BY

**GERMAN MARTINEZ PRATS
FRANCISCA SILVA HERNANDEZ
CANDELARIA GUZMAN FERNANDEZ
TOMAS FRANCISCO MORALES CARDENAS**

ISBN:978-625-367-269-0

LATIN AMERICAN INTERNATIONAL CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES AND HUMANITIES -V

September 1-3, 2023

Ankara, Türkiye

PROCEEDINGS BOOK

Edited by

German Martinez Prats

Francisca Silva Hernandez

Candelaria Guzman Fernandez

Tomas Francisco Morales Cardenas

All rights of this book belong to IKSAD GLOBAL.

*Without permission can't be duplicate or copied. Authors of
chapters are responsible both ethically and juridically.*

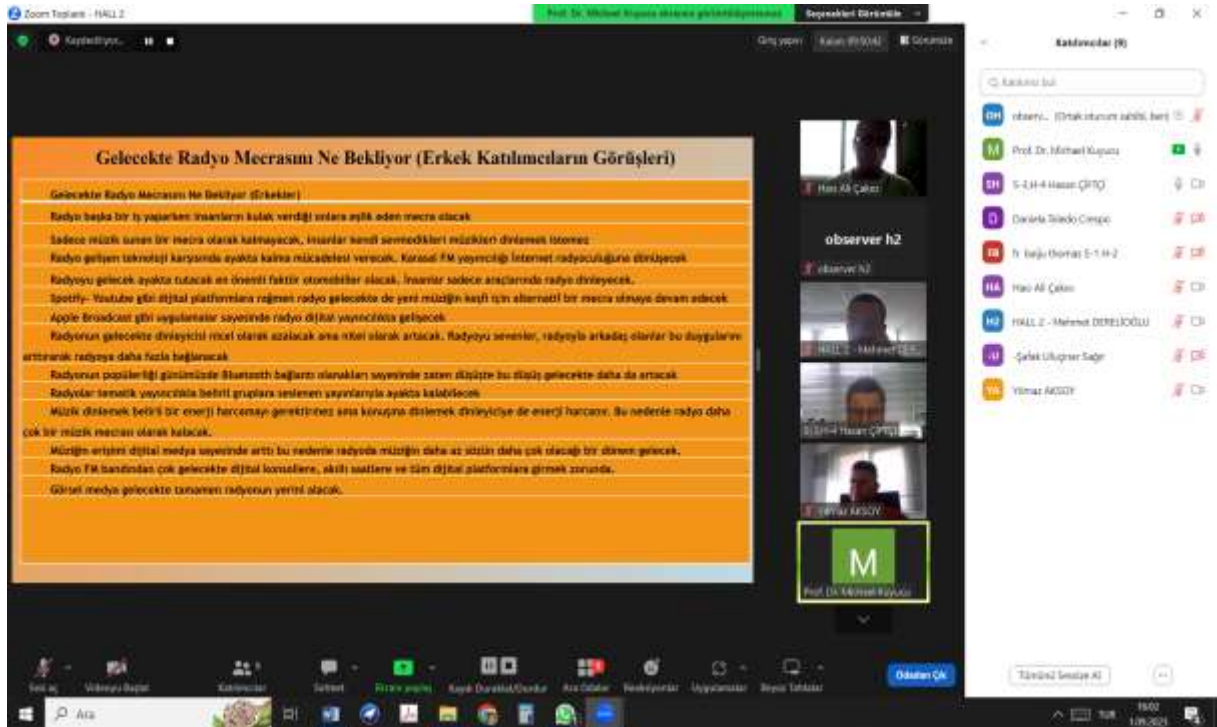
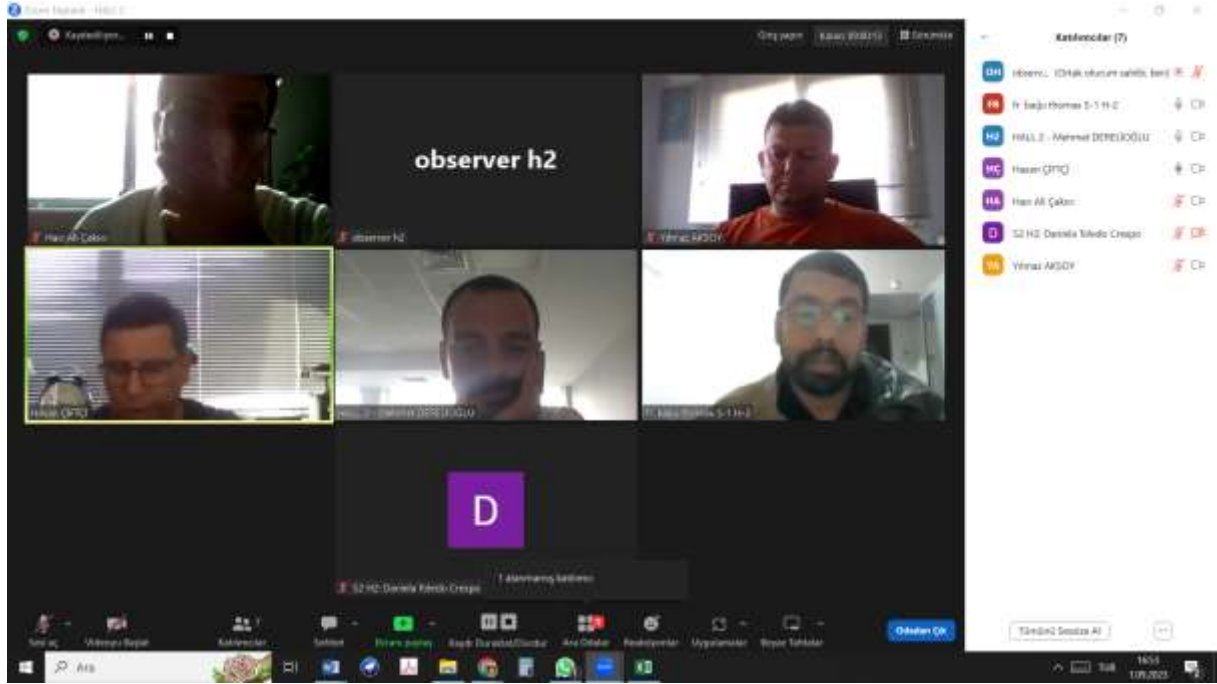
IKSAD Publications – 2023 ©

Issued: 15.09.2023

ISBN: 978-625-367-269-0

PHOTO GALLERY

Latin American Scientific Research Programmes

Latin American International ConGRESS on Social Sciences and Humanities-V

September 1-3, 2023

Ankara, Türkiye

PROGRAM

<https://us02web.zoom.us/j/84334152533?pwd=WVBtSS95Z2YyTVlkUmRDQ1E4S2QrQT09>

Meeting ID: 843 3415 2533

Passcode: 010203

PARTICIPANT COUNTRIES (5):

Mexico, Türkiye, Kingdom of Saudi Arabia, India, Brasil

Latin American Scientific Research Programmes

María Cruz Cuevas Álvarez Anukriti Tiwari Alvi Islam	SCIENCE DIPLOMACY AS A RESULT OF THE STRATEGY OF INTERNATIONALIZATION OF THE CURRICULUM: A LITERATURE REVIEW	31
Larissa Hernández Palacios Germán Martínez Prats Francisca Silva Hernández Gilberto Murillo González	ECONOMÍA SOCIAL, TEORÍA FUNDAMENTAL	37
Johan Josueph Velazquez Martinez German Martinez Prats Verónica Vázquez Vidal	EFFECTOS DE LA GLOBALIZACIÓN EN LA DESIGUALDAD DE INGRESOS: ANÁLISIS DE TENDENCIAS Y POLÍTICAS DE MITIGACIÓN	38
Odette Fernanda Crivelli Torres German Martínez Prats Candelaria Guzmán Fernández Tomas Francisco Morales Cárdenas	ESTUDIO SOBRE LA PERCEPCIÓN DEL ALUMNO CON RESPECTO AL ANÁLISIS IDENTIDAD UNIVERSITARIA DACEA	39
Cristhell del Carmen Gonzalez Cano. Elizabeth García Moreno Francisca Silva Hernández Candelaria Guzmán Fernández	OBTENCION DE APOYOS GUBERNAMENTALES EN LAS MiPyMES: FACTORES CRITICOS COMPETITIVOS EN LAS CONVOCATORIAS DE LAS MiPyMES Y EMPRENDEDORES DE TABASCO	40
Johan Josueph Velazquez Martinez German Martinez Prats Verónica Vázquez Vidal	MIGRACIÓN Y DIVERSIDAD CULTURAL EN LAS CIUDADES: RETOS Y BENEFICIOS	41
Fr. Baiju Thomas	PROMOTING THE ROLE OF MOTOR SKILLS LEARNING IMPROVES MOTOR PERFORMANCE AMONG STUDENTS WITH LEARNING DISABILITY IN MODERN EDUCATIONAL SYSTEMS	42
Meral Uslu Berfin Kurtel Furkan Seven	MEXICO'S TRADE POLICY ON THE PATH TO ECONOMIC PROSPERITY AND GLOBAL COMPETITIVENESS	50
Hacı Ali ÇAKICI	INVESTIGATION THE RELATIONSHIPS BETWEEN WRESTLERS AND COACHES	52
Yılmaz AKSOY	EVALUATION OF PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS TEACHERS' ATTITUDES TOWARDS THE TEACHING PROFESSION	59
Merve TOPAL Şafak ULUÇINAR SAĞIR	METHOPHORIC PERCEPTIONS OF ELEMANTARY SCHOOL TEACHER CANDIDATES ON SCIENCE AND SCIENTIFIC KNOWLEDGE	61
Mehmet DERELİOĞLU Seda SABAH	THE IMPACT OF SPORTS MEDIA ON FOOTBALL FANS: A PHENOMENOLOGICAL STUDY	74
Angélica Paz Valdez	PRESERVACIÓN DE LA SALUD MENTAL EN NIÑECES, MEDIANTE ESTRATEGIAS DE RECONEXIÓN CON LA NATURALEZA	79
Reyna Victoria Sánchez Hernández	EVALUACIÓN PSICOSOCIAL DEL APRENDIZAJE DE LA CULTURA DE PAZ EN LA INFANCIA A TRAVÉS DE LA TEORÍA DE MODIFICABILIDAD ESTRUCTURAL COGNITIVA	80
Cindy Aurora Paloma de los Ángeles Reyes Fócil Carlos Arturo Olarte Ramos	REALIDAD TOURETTE: DESAFÍO ACADÉMICO PARA TRABAJAR LA INCLUSIÓN	81
Elizabeth Sara Lewis	FOR AN EMBODIED VIEW OF LANGUAGE IN APPLIED LINGUISTICS	82

Latin American Scientific Research Programmes

Daniel Domingo Morales Brito	SOBREPROTECCIÓN PARENTAL Y SU REPERCUSIÓN EN EL DESARROLLO EN NIÑOS CON DISCAPACIDAD MOTRIZ	83
Viviana Castellanos Suarez Carlos Arturo Olarte Ramos Jesus Rodriguez Nataren	MANHOOD ACTS: IDENTIFICACIÓN DE ACCIONES Y EXPRESIONES DE RECONSTRUIRSE HOMBRE EN LA POSPANDEMIA	84
Adem Özer Ferhat Çağrı ARAS	RUSSIAN-UKRAINE WAR AND DIRECT PARTICIPATION OF CIVILIANS IN HOSTILITIES: ePPO APPLICATION	85
Ferhat Çağrı ARAS Adem Özer	AN ASSESSMENT OF VARIABLES IN RUSSIA'S FOREIGN POLICY FOLLOWING THE WAGNER GROUP AND INTERNATIONAL LAW	91
Baglan Yermakhanov Bakhytzhan Mukhamedzhanov Bakhytzhan Omarov Turganali Kazbek	VALIDITY OF THE QUALITY OF LIFE SCALE SHORT FORM (WHOQOL-BREF-KAZ) IN KAZAKH LANGUAGE	98

YAŞAM KALİTESİ ÖLÇEĞİ KISA FORMUNUN (WHOQOL-BREF-KAZ) KAZAK DİLİNDEKİ GEÇERLİLİĞİ

VALIDITY OF THE QUALITY OF LIFE SCALE SHORT FORM (WHOQOL-BREF-KAZ) IN KAZAKH LANGUAGE

Baglan Yermakhanov

¹*Dr.Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi, Spor ve Sanat Fakültesi, Beden Eğitimi Bölümü, Türkistan, Kazakistan*

ORCID ID: 0000-0003-1203-2280

Bakhytzhon Mukhamedzhanov

²*Prof.Dr.Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi, Spor ve Sanat Fakültesi, Beden Eğitimi Bölümü, Türkistan, Kazakistan*

Bakhytzhon Omarov

³*Doç.Dr. Uluslararası Turizm ve Otelcilik Üniversitesi, Beden eğitimi ve spor okulu, Türkistan, Kazakistan*

Turganali Kazbek

⁴*Yüksek Lisans Öğrencisi, Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi, Spor ve Sanat Fakültesi, Beden Eğitimi Bölümü, Türkistan, Kazakistan*

ÖZET

Bu araştırmanın amacı WHO Yaşam Kalitesi Ölçeği Kısa Formunun (Whoqol-Bref) Kazakça versiyonunun geçerliğini sınamaktır. Bu amaç doğrultusunda çalışmaya 301'i erkek, 260'ı kadın olmak üzere toplam 561 öğrenci gönüllü olarak katılmıştır. Dünya Sağlık Örgütü Yaşam Kalitesi Ölçeği Kısa Formu, bireyin yaşam kalitesini nasıl algıladığını değerlendirmek için hazırlanmış olan 100 soruluk World Health Organization Quality of Life Assessment (WHOQOL) ölçeğinin 26 soruya indirgenerek kısaltılmış şeklidir. Kapalı uçlu sorular içeren ölçek genel sağlık durumu, fiziksel, sosyal, çevresel ve psikolojik alan olmak üzere dört alt alandan oluşmaktadır. Genel sağlık, 1., 2., Fiziksel alan, 3., 4., 10., 15., 16., 17., ve 18. sorulardan; psikolojik alan, 5., 6., 7., 11., 19. ve 26. sorulardan; sosyal alan, 20., 21., 22., sorulardan; çevresel alan, 8., 9., 12., 13., 14., 23., 24., 25. sorulardan oluşmaktadır. Verilerin analizinde Cronbach Alfa güvenirlik analizi kullanılmıştır. Envanterin iç tutarlılık kat sayılarının ise, 0.60 ile 0.90 arasında değiştiği belirlenmiştir. Sonuç olarak, "Yaşam Kalitesi Ölçeği Kısa Formunun (Whoqol-Bref-Kaz) Kazak Dilindeki Geçerli bir ölçüm aracı olduğu söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Dünya Sağlık Örgütü, üniversite, eğitim, öğretim, sağlık, fiziksel kültür, spor, sağlıklı yaşam tarzı, yaşam kalitesi, ölçek, Whoqol-Bref-Kaz.

Bu çalışma, Kazakistan Cumhuriyeti Bilim ve Yüksek Öğrenim Bakanlığı'nın desteklediği «The formation of a healthy lifestyle of university learners based on the analysis of the scale of WHO (WHOKOL-BREF) KAZ)» konulu projesi çerçevesinde hazırlanmıştır. (Kayıt no AP19676522).

ABSTRACT

The aim of this study is to test the validity of the Kazakh version of the WHO Quality of Life Scale (Whoqol-Bref). For this purpose, a total of 561 students, 301 males and 260 females, participated in the research voluntarily. The World Health Organization Quality of Life Scale Short Form is a shortened version of the 100-question World Health Organization Quality of Life Assessment (WHOQOL) scale, designed to evaluate how a person perceives the quality of life, reduced to 26 questions. The scale, which includes closed-ended questions, consists of four sub-domains: general health status, physical, social,

environmental and psychological areas. General health, 1st, 2nd, international area, 3rd, 4th, 10th, 15th, 16th, 17th, and 18th questions; psychological domain from questions 5, 6, 7, 11, 19 and 26; social area, from questions 20, 21, 22; The environment area consists of the 8th, 9th, 12th, 13th, 14th, 23rd, 24th, 25th questions. Cronbach Alpha reliability analysis was used to analyze the data. It was determined that the internal consistency coefficient of the inventory varied between 0.60 and 0.90. As a result, it can be said that the "Quality of Life Scale Short Form (Whoqol-Bref-Kaz) is a valid measurement tool in the Kazakh language.

Key Words: World Health Organization, university, education, training, health, physical culture, sports, healthy lifestyle, quality of life, scale, Whoqol-Bref-Kaz.

The article was prepared within the framework of the grant financing project of the Ministry of Science and Higher Education of the Republic of Kazakhstan «The formation of a healthy lifestyle of university learners based on the analysis of the scale of WHO (WHOKOL-BREF) KAZ» to future teachers of history using information and digital technologies» for. (Registration number. AP19676522).

Giriş

Yaşam kalitesi, bireylerin veya toplumların genel refah ve erişim düzeyini ifade eden terimdir.

Yaşam kalitesi verileri; uluslararası kalkınma, sağlık, siyaset ve istihdam alanları da dahil olmak üzere geniş bir yelpazede kullanılır. Yaşam kalitesi, yaşam standardı kavramı ile karıştırılmamalıdır.

Yaşam kalitesinin standart göstergeleri, sadece zenginlik ve istihdam değil, aynı zamanda yapıları çevrenin durumu, fiziksel ve ruhsal sağlık, eğitim, rekreasyon, boş zaman ve toplumsal aidiyet dahil olmak üzere birçok göstergedir.

Yaşam kalitesi aşağıdaki alt etki alanlarını içerebilir:

- Kimlik ve yükümlülük
- Yaratıcılık ve rekreasyon
- Akıl ve planlama
- İnanç ve fikirler
- Cinsiyet ve nesiller
- Soru ve öğrenme
- Refah ve sağlık

Ayrıca özgürlük, insan hakları ve mutluluk gibi kavramlar yaşam kalitesi ile ilgilidir. Mutluluğun subjektif ve ölçülmesi zor olması sebebiyle genellikle diğer verilere daha çok önem verilir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı amacı WHO Yaşam Kalitesi Ölçeği Kısa Formunun (Whoqol-Bref) Kazakça versiyonunun geçerliğini sınamaktır

Yöntem

Araştırma Grubu

Araştırmaya yaşları 18-23 arasında değişen Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi ve Uluslararası Turizm ve Otelcilik Üniversitesinde eğitim gören 301'i erkek 260'ı kadın olmak üzere toplam 561 öğrenci gönüllü olarak katılmıştır.

Veri Toplama Araçları

WHO Yaşam Kalitesi Ölçeği Kısa Formunun (Whoqol-Bref)

Dünya Sağlık Örgütü Yaşam Kalitesi Ölçeği Kısa Formu, bireyin yaşam kalitesini nasıl algıladığını değerlendirmek için hazırlanmış olan 100 soruluk World Health Organization Quality of Life Assessment (WHOQOL) ölçeğinin 26 soruya indirgenerek kısaltılmış şeklidir. Kapalı uçlu sorular içeren ölçek genel sağlık durumu, fiziksel, sosyal, çevresel ve psikolojik alan olmak üzere dört alt alandan oluşmaktadır. Genel sağlık, 1., 2., Fiziksel alan, 3., 4., 10., 15., 16., 17., ve 18. sorulardan; psikolojik alan, 5., 6., 7., 11., 19. ve 26. sorulardan; sosyal alan, 20., 21., 22., sorulardan; çevresel alan, 8., 9., 12., 13., 14., 23., 24., 25. sorulardan oluşmaktadır. Ölçeğin tam bir puanı yoktur ve puan artışı yaşam kalitesinin iyileştiğini ifade etmektedir. Ölçeğin Türkçe geçerlilik güvenilirlik çalışması 1999 yılında Eser ve arkadaşları tarafından yapılmış ve çalışmaları sırasında ölçeğe bir ulusal soru eklenerek soru sayısı 27'ye çıkarılmıştır. Ölçeğin tüm bölümleri ve alanlarındaki iç tutarlılığını değerlendirmede Cronbach alfa değeri kullanılmış ve bu değer 0.53 ile 0.83 arasında saptanmış olup ölçeğin güvenilirliğinin olduğunu göstermiştir (Eser ve ark. 1999).

İşlem

Uygulama Aşaması

Ölçekler öğrencilere dağıtılmadan önce, ilk olarak kendilerine araştırmanın amacı konusunda bilgi verilmiştir. Bu doğrultuda ders öncesinde gerekli izinler alındıktan sonra Google formda uygulanmıştır. Verilerin toplanmasında herhangi bir süre kısıtlaması yapılmamıştır.

Çeviri Aşaması

Ölçeğin çevrilme sürecinde Brislin (1986) tarafından önerilen standart çeviri-geri çeviri (back translation) yöntemi kullanılmıştır. Ölçeğin İngilizce orijinali, önce araştırmacılar tarafından daha sonra da akademik olarak İngilizce eğitim görmüş iki uzman psikolog, spor bilimleri alanında uzman üç kişi tarafından incelenip Kazakça'ya çevrilmiştir. Ölçeğin Türkçe ile Rusça versiyonları da dikkate alınmıştır.

Elde edilen ölçekteki maddeler birbiri ile karşılaştırılmış ve aynı çeviriye sahip maddeler belirlenmiştir. Aynı çeviriye sahip maddeler ve farklı çeviriye sahip maddelerin her bir çeviri şekli yeniden farklı uzmanlara verilerek tekrar İngilizce'ye çevrilmiştir. Geri çevirisi yapılan ölçek maddeleri, orijinal envanter maddeleri ile karşılaştırılmış, farklılıklar, hatalar tespit edilmiştir. İngilizce çeviri orijinal envanter ile karşılaştırılarak birbirine en yakın çeviriler ile Kazakça envanter son şeklini almıştır. Envaterin Kazakça'ya çevrilmesi sürecinde yeni bir ifade geliştirilmemiş, orijinal biçimine bütünüyle bağlı kalmıştır.

Bulgular

Tablo 1. WHO Yaşam Kalitesi Ölçeği Kısa Formunun Doğrulayıcı Faktör Analizine İlişkin Uyum İndeks Değerleri

Değerler	Normal Değer	Kabul Edilebilir Değer	Whoqol-Bref
$\chi^2/sd < 2$	<5		3.23
GFI	>0.95	>0.90	0.88
CFI	>0.95	>0.90	0.86
NFI	>0.95	>0.90	0.80
RMSA	<0.05	<0.08	0.66
SRMR	<0.05	<0.08	0.52
RMR	<0.05	<0.08	0.42

(Hu ve Bentler, 1999; Schermelleh-Engel, Moosbrugger ve Müller 2003; Kline, 2005).

Tablo 1’de Doğrulamalı faktör analizi sonucunda 26 maddelik WHO Yaşam Kalitesi Ölçeği Kısa Formunun 5 faktörlü yapısının bir model olarak doğrulandığı ve modelin iyi uyum gösterdiği ifade edilebilir.

Bir ölçeğin yapı geçerliğine kanıt sağlamak için önerilen diğer bir yol ise o ölçeği oluşturan alt boyutlar arası korelasyonların hesaplanmasıdır (Şencan, 2005). Bu amaçla, WHO Yaşam Kalitesi Ölçeği Kısa Formunun alt boyutları arasındaki korelasyonları hesaplanmış ve sonuçlar Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. WHO Yaşam Kalitesi Ölçeği Kısa Formunun Alt Boyutları Arasındaki Korelasyon Değerleri

N=561		Genel Sağlık	Fiziksel Sağlık	Psikolojik Sağlık	Sosyal İlişkiler	Çevre
Genel Sağlık	R	1	,504**	,510**	,455**	,570**
	P		,000	,000	,000	,000
Fiziksel Sağlık	R	,504**	1	,610**	,527**	,645**
	P	,000		,000	,000	,000
Psikolojik Sağlık	R	,510**	,610**	1	,563**	,621**
	P	,000	,000		,000	,000
Sosyal İlişkiler	R	,455**	,527**	,563**	1	,623**
	P	,000	,000	,000		,000
Çevre	R	,570**	,645**	,621**	,623**	1
	P	,000	,000	,000	,000	

Tablo 2’de ölçeğin alt boyutları arasındaki korelasyon değerlerine göre; tüm alt boyutlar arasında pozitif ve anlamlı ilişki tespit edilmiştir ($p < 0,01$).

Ölçeğin Güvenirliği

Envanteri oluşturacak maddeleri ve envanterin güvenilirliğini belirlemek amacıyla, madde toplam test korelasyonu ve Cronbach alfa (α) iç tutarlık katsayısı hesaplanmıştır. Faktör analizi sonrası elde edilen 5 alt boyut için Cronbach Alpha güvenirlik katsayıları Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3. WHO Yaşam Kalitesi Ölçeği Kısa Formunun Alt Boyutlarına İlişkin İç Tutarlılık Katsayıları

Alt Boyutlar	Cronbach Alpha(α)
Genel Sağlık	.60
Fiziksel Sağlık	.72
Psikolojik Sağlık	.74
Sosyal İlişkiler	.64
Çevre	.80
Ölçeğin Genel İç Tutarlılık Katsayısı	.90

Tablo 3’te araştırmalarda kullanılabilecek ölçme araçları için öngörülen güvenirlik düzeyinin .60 olduğu (Alpar, 2001) dikkate alınırsa, alt boyutların ve envanterin genel iç tutarlılık kat sayılarının yüksek olduğu görülmektedir.

Sonuç

Araştırma sonucu elde edilen bulgular doğrultusunda;

Doğrulamalı faktör analiz sonuçlarında, uyum iyiliği indeks değerleri, $\chi^2/sd(\chi^2=936.08,$

$sd=289)=3.23$, Uyum İyiliği İndeksi GFI=0.88, Karşılaştırmalı Uyum İndeksi CFI=0.86, Normlaştırılmış Uyum İndeksi NFI=0.80, AGFI=0.85, Yaklaşık Hataların Ortalama Karekökü RMSEA=0.66, Standardize edilmiş ortalama hataların karekökü SRMR=0.52, Ortalama Hataların Karekökü RMR=0.47, olarak belirlenmiştir. Envanterin iç tutarlılık kat sayılarının ise, 0.60 ile 0.90 arasında değiştiği belirlenmiştir.

Sonuç olarak, “WHO Yaşam Kalitesi Ölçeği Kısa Formunun (Whoqol-Bref)” Kazakça versiyonunun geçerli ve güvenilir bir ölçüm aracı olduğu söylenebilir.

Öneriler

Bundan sonra yapılacak çalışmalarda WHO Yaşam Kalitesi Ölçeği Kısa Formunun

(Whoqol-Bref-Kaz) farklı yaş gruplarını ve spor deneyimini kapsayan farklı örneklemeler üzerinde doğrulayıcı faktör analizi ile uygulanmasının ölçeğin geçerlik ve güvenilirliğine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Kaynaklar

Alpar R. (2001). Spor Bilimlerinde Uygulamalı İstatistik. (2. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Eser E, Fidaner H, Fidaner C, Eser S, Elbi H, Göker E (1999). Whoqol 100 ve Whoqol-Bref’in Psikometrik Özellikleri. *3P Dergisi*, 7: 23-40.

Hu, L. T. ve Bentler, P. M. (1999). Cutoff Criteria for Fit Indexes in Covariance Structural Analysis: Conventional Criteria Versus New Alternatives. *Structural Equation Modeling*, 6, 55-65.

Kline, R. B. (2005). Principles and Practice of Structural Equation Modeling New York: The Guilford Press.

Schermelleh-Engel, K. Moosbrugger, H. Müller, H. (2003). Evaluating the Fit of Structural Equation Models: Tests of Significance and Descriptive Goodness-Of-Fit Measures. *Methods of Psychological Research Online*, 8, 23-74.

Şencan, H. (2005). *Sosyal ve Davranışsal Ölçümlerde Güvenirlik ve Geçerlik*. Ankara: Seçkin Yayınları.

Trompenaars, F. J., Masthoff, E. D., Van Heck, G. L., Hodiament, P. P., & De Vries, J. (2005). Content validity, construct validity, and reliability of the WHOQOL-Bref in a population of Dutch adult psychiatric outpatients. *Quality of life research: an international journal of quality of life aspects of treatment, care and rehabilitation*, 14(1), 151–160. doi: 10.1007/s11136-004-0787x

Tekkanat, Ç. (2008). Quality of life and physical activity levels among students studying in the departments of teaching, Master Thesis, Pamukkale University Graduate School of Health Sciences, Denizli.

World Health Organization. (1997). The world health organization quality of life instruments (The whoqol-100 and the whoqol-bref). Whoqol Measuring Quality of Life, Programme on Mental Health Division of Mental Health and Prevention of Substance Abuse.